

DANS

TIDNINGEN FÖR RÖRLIG SCENKONST | NR 4 2018 | 49 SEK 59 NOK

SFÄRERNAS MUSIK

CARL KNIF OM TRAGEDIER I TIDEN

VINDHÄXORNA FLYGER IGEN

TESLASPOLE PÅ TURNÉ

Häxor, dämoner, troll och
elektrifierande magi

Berömvärd satsning på dansant barockopera

Gudar, halvgudar, herdar och herdinnor, kungliga hyllningar och små amoriner. Ymninghetshorn, havsgudar nymfer och Harlekiner, alla slags förtjusande detaljer ryms i föreställningen *Solen och Nordstjärnan*. För att inte tala om allegoriska figurer som gestaltar högstämde känslor så som äran och ömheten. Vadstenaakademien och Karin Modigh har banat väg för en upptäcksresa 300 år tillbaka i tiden, rakt in i barockens raffinerade överdåd.

av Peter Bohlin

ÅTTA DANSARE, NIO sångare och sjuttio musiker: Vadstena-Akademien gjorde sommaren 2018 en jättesatsning med föreställningen *Solen och Nordstjärnan* med undertitel *Opéra-ballet pour Loius XIV et Charles XII*. Kvaliteterna var storslagna. I Bröllopsalen på Vadstena slott siktade koreografen och regissören Karin Modigh på att skapa en unik fransk-svensk barockbalett. Hon har inte bara lyckades: Resultatet var ett estetiskt och historiskt storverk.

Av dansarna kom fyra från Sverige, två från Polen och två från Tyskland. De utförde utsökt vacker barockdans. Första gången jag såg föreställningen satt jag på första bänk. Då var varenda rörelse och varenda fotposition inte bara stilmässigt korrekt utan mycket mer därtill: dansstilen framfördes med föredömlig elegans och säkerhet.

Något mer ovanligt, vilket särskilt glädde och imponerade på mig, var att föreställningens nio medverkande sångare (genomgående utsökt sång) mycket vackert anammade barockens rörelsespråk. Här utgjorde dansare och sångare en härlig helhet: emellanåt var det svårt att se vem som var dansare och vem sångare.

Anna Kjellsdotters kostymer var en fröjd för ögat, med några fantastiska höjdpunkter, och barockorkestern under Dan Laurins ledning var en fröjd för örat. Här möttes och samverkade konstarnas föredömligt.

VERKETS UPPBYGGNAD

Narvabaletten, egentligen Ballet meslé des chants héroïques (Ballet med inlagor av heroiska sånger), var ett enaktsverk. Karin Modigh beslutade därför att med den som avslutning sammanställa ett blandprogram, som man gärna gjorde under barocken. Hon fördjupade sig i den svenska musik- och scenkonstens dåtida historia och fick högst professionell assistans för franska motsvarigheter av teaterspecialisten fil. dr. Laura Naudeix vid universitetet i Rennes. Hon anges i programmet som dramaturg.

Föreställningen består av tre delar: en hyllning till Ludvig XIV, ett dansdivertissement och efter en paus en första nutida iscensättning av den s. k. Narvabaletten, som utarbetades som en hyllning till Karl XII efter det att svenskarna i grund besegrat

ryssarna i slaget vid Narva 1701.

Fyra år tidigare, 1697, utsågs slottsarkitekten Nicodemus Tessin d. y. till överintendent vid hovet. Diskussioner mellan honom, Karl XII och Sveriges ambassadör i Paris utmynnade i att ett franskt teatersällskap 1699 engagerades till Stockholm. Det leddes av Claude Guillemois du Chesnay, Sieur de Rosidor, och brukar kallas i Rosidorsällskapet. Dess repertoar var intressant och innehållsrik, med verk av bl. a. Lully och Molière.

Musikforskaren Per Axelsson har under studier av musiken i Dübensamlingen i Uppsala, upptäckt att dansmusiken i Narvabaletten var komponerad av Jean Desfontaines och hämtad ur densammes pastoral *Le désespoir de Tirsis* (Den förtrivlade Tirsis), som också i sin helhet återfinns i Dübensamlingen.

Prologen till Desfontaines pastoral är, som oftast inledning till musikdramatiska verk på Ludvig XIV:s tid, en hyllning till solkonungen. Denna prolog blev också Vadstena-föreställningens första akt.

På Rosidorsällskapets repertoarlista stod bl. a. Molières *Borgaren*

och *adelsman*, inklusive en avslutande commedia dell'arte-inspirerad balett med titeln *Le ballet des nations* (Nationernas balett). Denna balett blev föreställningens andra akt.

Dessutom visade det sig att tre danser ur *Nationernas balett* faktiskt finns bevarad i samtida s.k. Feuillet-notation: en chaconne för en

Bilden ovan: En scen ur första aktens prolog av *Solen & Nordstjärnan* i koreografi av Karin Modigh, dansare fr. v. Mathias Terwander Stintzing, Valerie Lauer, Edgar Lewandowski, Julia Bengtsson, Niklas Fransson, Alexandra Pawluczuk, Adrian Navarro och Matilda Larsson

Bilden längst upp till höger. Dansarna Matilda Larsson och Valerie Lauer i samma prolog.

Två bilder längst ner till höger: Scener ur *Narvabaletten* som firar den svenska segern i slaget vid Narva 1700: Richard Lindström som Karnevalen och V Lauer, A Pawluczuk, J Bengtsson och M Larsson som bakterier. Längst till höger: Triumfscen med svenska officerare och meniga. Foto: Markus Gärder.

harlekin, en saraband för en spanjorska och en loure (även kallad långsam gigue) för en spanjor. Dessa tre koreografier ingår i föreställningen.

Narvabaletten utgör föreställningens tredje akt, efter en paus.

VERKETS INNEHÅLL

Karin Modigh har under flera år i sin nya hemstad Paris fördjupat sina kunskaper i forskning om och uppförandep Praxis för barockdansen av idag. Föreställningens två första akter är också praktexempel på innehållsrik, omväxlande, högklassig barockdans.

Idérika kostymkaparen Anna Kjellsdotter framträdde i denna föreställning ffg också som scenograf. Hon har skapat en dynamisk spelplats med många nivåer och entrémöjligheter, inklusive dolda dörrar. Dessa scenografins möjligheter har Karin Modigh i sin regi använt exemplariskt för att ge effektiv plats åt artisterna. Musikererna hade, mycket lämpligt, placerats vid sidan om spelplatsen.

Första akten är ett okomplicerat, förtjusande pastoralt spel med gudar och halvgudar, herdar och herdinnor och en hyllning till Ludvig XIV. Regin är genomarbetad, med entréer och uppställningar i omväxlande gestaltning. Niklas Fransson utmärker sig som Amor.

I denna prolog finns ett par riktiga höjdpunkter bland Anna Kjellsdotters kostymer. Pomona, trädgårdens och fruktbarhetens gudinna, bär en kostym som är ett ymnighetshorn av blommande växter. En havsgud och hans nymf i samma akt är drömmar av havsblått och snäckor.

Andra akten, "Le ballet des nations", består av tre s. k. entréer (en spansk dansscen, en italiensk och en fransk) med mycket sång. I det spanska avsnittet dansar Valerie Lauer och Adrian Navarro en eldig

duett med sprakande kastanjetter. Senare deltar alla åtta dansare i en lång, härlig spansk kastanjettdans.

En följande italiensk scen utspelar sig i Venedig, komplett med gondol. När Mathias Terwander Stintzing med brio utför en lustig Harlekin-dans i form av en chaconne, är det fråga om en av originalkoreografierna från 1720. Han var också den som inledde scenen genom att i ett stort solouppträdande på ett halvdussin språk dela ut programblad till publik och artister.

Aktens avslutande franska scen är en galant idyll med fyra dansare och en herdinna.

Dessa två akter, vardera ca en halvtimme långa, utgör en ren hyllning till barockdansen och dess möjligheter. Bland dansarna är det blott Adrian Navarro, verksam i Berlin, som har lång erfarenhet av barockdans. Övriga dansare har mycket blandad bakgrund. Desto mer beundransvärt är det sätt på vilket Karin Modigh har utbildat dem. Hon har god vana av pedagogik efter att under fem år ha varit ledare för den internationella sommarakademien i barockdans vid Löftadalens folkhögskola i Åsa, på västkusten.

NARVABALETTEN

Iscensättandet av den knappt tims långa Narvabaletten har inte varit lika okomplicerat. Här finns många medverkande i en innehållsrik för att inte säga spretig text. Originalen, publicerat 1701, innehåller allegoriska figurer som Karnevalen, Åran och Ömheten, plus klassiska gudar som läkekonsstens Asklepios och krigets Mars och Bellona. Dessutom medverkar svenska officerare och meniga, plus ryska krigsfångar.

Textens handling bjuder på ett par riktiga överraskningar. Karnevalen inleder verket och förklarar att den mår illa eftersom Kungen är utomlands. Då gör två doktorer sti-

liserad, lustig entré som slutar med att Karnevalen får medicin ur en halvmeterlång spruta: doktorer var vid denna tid ofta groteska figurer. Då tillfrisknar Karnevalen och jagar iväg fyra bakterier som förpestat luften. De har här, i Anna Kjellsdotters kostymer, tagit överraskande form av skepnader som krålar i lera. Den svenska översättningen, på diskret placerad textmaskin, innehåller här bl. a. ordet gyttja.

Det stora glansnumret till kostym är den för Karnevalen. I originaltexten beskrivs kostymen ungefär så här (i min översättning): "många smärre bilder med illustrationer av olika sorters festligheter". Av detta har Anna Kjellsdotter skapat en kostym som i sin fantasirikedom är en hel utställning.

Åran framstod som en två och en halv meter hög levande staty, liksom läkekonsstens gud Asklepios.

Ömhetens sarabanddans, framförd av Matilda Larsson i en bräcklig kostym av blommor, var för mig höjdpunkten i detta första iscensättande av en balett från Karl XII:s tid.

SAMMANFATTNING

Med detta verk har Karin Modigh visat att hon är rätt person att återuppliva den svenska tradition av koreografier i historiska dansstilar som tillfälligt avsmnat, nu när

Mary Skeaping, Ivo Cramér och Regina Beck-Friis gått ur tiden utan naturliga efterföljare.

Den som finner mina lovord väl starka kommer själv att kunna göra sig en uppfattning om *Solen och Nordstjärnan*. Sveriges television har nämligen gjort en beundransvärd storsatsning när man spelat in föreställningen. Stora delar av den ska enligt planerna sändas 15 december, under rubriken Sommaroperor.

Solen och Nordstjärnan, Opérballet pour Louis XIV et Charles XII Akt 1: Prolog ur *Le Désespoir de Tirsis*, 1688

Kompositör: Jean Desfontaines

Akt 2: Ballet des Nations ur *Le Bourgeois Gentilhomme*, 1670
Kompositör: Jean-Baptiste Lully
Librettist: Molière

Akt 3: *Le Ballet meslé de chants héroïques* eller *Narvabaletten*
Kompositörer:
Anders von Düben, Jean Desfontaines, Jean-Baptiste Lully

Koreografi och regi: Karin Modigh
Musikalisk ledning: Dan Laurin
Scenografi och kostym: Anna Kjellsdotter
Mask- och perkudedesign: Anne-Charlotte Reinhold
Ljusdesign:
Marcus Philippe Gustafsson
Biträdande koreograf: Lena Cederwall-Broberg
Dramaturg: Laura Naudeix

